

Instrument za približavanje EU Acquis

Dalja podrška za razvoj trgovine na Kosovu

Identifikacioni broj projekta

EuropeAid/138565/DH/SER/XK

Ugovor o uslugama br. 2018/395-320

Izveštaj

Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU:

Pregled koncesija iz SSP

Mart 2019.

Vaša lica za kontakt u
GFA Consulting Group GmbH su:

Gđa. Martina Bernauer (direktorka projekta)
G. Luis Abugattas (lider tima)

Kosovo

Dalja podrška za razvoj trgovine na Kosovu
Ugovor broj 2018/395-320

Izveštaj

Akt br. 1.2.2: Formulisanje interesa Kosova i moguće pozicije u EFTA

Autor

G. Agon Nixha

Ograničenje odgovornosti

Za sadržaj ove publikacije isključivo su odgovorni autori i GFA Consulting Group GmbH i ni na koji način ne može da se smatra da odražava stavove Evropske unije

GFA Consulting Group GmbH

Eulenkrogstr. 82
D-22359 Hamburg
Nemačka

Telefon: +49 (40) 6 03 06 170

Fax: +49 (40) 6 03 06 159

E-mail: martina.bernauer@gfa-group.de

Sadržaj

Tabele i slike	2
Skraćenice	3
1. Uvod	4
2. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa svetom.....	6
2.1. Opšti pregled trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima.....	6
2.2. Geografski razvrstana trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima	8
2.3. Razvrstavanje trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima, po odeljcima	9
3. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU.....	11
3.1. Opšti pregled trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU	11
3.2. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, prema geografskoj orijentaciji	13
3.3. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, po odeljcima.....	14
3.4. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, po poglavljima	14
3.5. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, po proizvodima (8 cifara).....	15
3.6. Novi poljoprivredni i ribarski proizvodi kojima se trguje nakon SSP-a.....	19
4. Koncesije i postojeće tarife	21
5. Zaključne napomene.....	25
Aneksi	27
Aneks Ia.....	27
Aneks Ib.....	28

Tabele i slike

Tabela 1: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000 EUR)	9
Tabela 2: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000 EUR).....	10
Tabela 3: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000 EUR)	14
Tabela 4: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018, po poglavljima (u 000 EUR).....	15
Tabela 5: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018, po 8-cifrenom CN (u 000 EUR).....	16
Tabela 6: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000 EUR)	16
Tabela 7: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2018, po poglavljima (u 000 EUR).....	17
Tabela 8: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2018, po 8-cifrenom CN (u 000 EUR).....	18
Tabela 9: Novi proizvodi izvezeni u EU posle SSP-a.....	20
Tabela 10: Novi proizvodi uvezeni iz EU posle SSP-a.....	20
Tabela 11: Kosovski poljoprivredni i ribarski izvoz u EU, po tarifama (u 000 EUR).....	22
Tabela 12: Razlika između izvoza Kosova u ostatak sveta i u EU (u 000 EUR i proporcija).....	23
Tabela 13: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda, po tarifama (u 000 EUR i %)	23
Tabela 14: Razlika između uvoza Kosova iz ostatka sveta i uvoza iz EU (u 000 EUR i proporcija)	24
Slika 1: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018. (u 000 EUR)	6
Slika 2: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018. (u 000 EUR).....	7
Slika 3: Trgovinski debalans u poljoprivrednim i ribarskim proizvodima tokom 2014-2018. (u 000 EUR).....	7
Slika 4: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018, prema glavnim destinacijama (u 000 EUR)	8
Slika 5: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda, po glavnim uvoznim partnerima (u 000 EUR).....	9
Slika 6: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018. (u 000 EUR).....	11
Slika 7: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2018. (u 000 EUR).....	12
Slika 8: Trgovinski debalans Kosova u trgovanju poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU tokom 2014-2018. (u 000 EUR)	12
Slika 9: Izvoz Kosova u EU tokom 2014-2018, po izvoznim destinacijama (u 000 EUR).....	13
Slika 10: Uvoz Kosova iz EU tokom 2014-2018, po glavnim uvoznim partnerima (u 000 EUR)	14
Slika 11: Izvoz vina klasifikovanog kao ostalo vino (u 000.000 litara).....	22

Skraćenice

AAD	Agencija za razvoj poljoprivrede
ATM	Autonomne trgovinske mere
CN	Kombinovana nomenklatura
EU	Evropska unija
HL	Hektolitar
MPŠRR	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj
MTI	Ministarstvo za trgovinu i industriju
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SAC	Odbor za stabilizaciju i pridruživanje

1. Uvod

Nakon niza pregovora koji su vođeni tokom 2013. i 2014. godine, Evropska unija (EU) i Kosovo potpisali su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) dana 22. oktobra 2015. godine u Strazburu. Ovaj sporazum je kasnije usvojen od strane Vlade Kosova i stupio je na snagu 1. aprila 2016. Jedan od sedam glavnih ciljeva ovog sporazuma je promovisanje harmoničnih ekonomskih odnosa i postepeno razvijanje zone slobodne trgovine između EU i Kosova. U skladu sa ovim, obe strane se obavezuju da će jedna drugoj ponuditi trgovinske koncesije za poljoprivredne i riblje proizvode (poglavlje 1-24 Kombinovane nomenklature).¹

U članu 28, članu 30 i članu 31 ovog sporazuma, EU je pristala da izbriše carine i takse koje imaju jednak efekat na sve poljoprivredne i ribarske proizvode na Kosovu, osim nekih proizvoda od mesa, šećera i vina. Pored toga, Poglavlje 7 i Poglavlje 8 KN, koja sadrže proizvode od voća i povrća, oslobođena su samo od tarifa *ad valorem*. EU i dalje postavlja posebne tarife za neke proizvode iz ove dve kategorije i zadržava pravo da izrekne i druge u budućnosti. Treba napomenuti da su ove koncesije nadogradnja onih koje su odobrene Autonomnim trgovinskim merama (ATM) 2000. godine.

U članu 29, članu 30 i članu 32 sporazuma, Kosovo se takođe složilo da ukine sva kvantitativna ograničenja i takse koje imaju jednak efekat za 1.044 poljoprivrednih i ribarskih proizvoda od 2.564. Za ostalo, sukcesivna smanjena carina treba da se primenjuju u periodu od pet do deset godina. Mali broj proizvoda (14), pre svega mleko, krompir, vino i neki drugi, biće podložan fiksnoj carini od 10 procenata.²

Član 33 SSP-a propisuje da, najkasnije tri godine nakon stupanja na snagu (najkasnije 1. aprila 2019. godine), Odbor za stabilizaciju i pridruživanje (SAC) ispita „proizvod po proizvod, i na pravilnoj i odgovarajućoj recipročnoj osnovi, mogućnosti za međusobno davanje dodatnih ustupaka u cilju sprovođenja veće liberalizacije trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima. „Kako bi pomogli Vladi Kosova da definiše svoju poziciju u mogućim pregovorima, izrađen je dokument o stavu. Međutim, Vlada Kosova treba da donese sopstvenu odluku da je politički i ekonomski razumno da se taj proces pokrene. Zbog složenosti ovog procesa, nijedna od susednih zemalja nije pokrenula ovu klauzulu, koja je takođe bila deo njihovih SSP-a.

Ovaj dokument, koji se uglavnom oslanja na trgovinske podatke Carine Kosova³, nastavlja da rasvetljava trgovinske odnose između Kosova i EU u vezi sa poljoprivrednim i ribarskim proizvodima, i da ispituje bilateralne koncesije za ove proizvode⁴. Dokument je sačinjen kao deo aktivnosti u projektu, „Dalja podrška razvoju trgovine na Kosovu“, koji finansira Evropska unija (EU), a kojim upravlja Kancelarija EU na Kosovu, kao i GFA Consulting Group, Danska kancelarija za patente i žigove, Evropski institut za javnu politiku i VTI Advisors.

Pregled podataka o bilateralnoj trgovini otkriva da SSP između Kosova i EU ima pozitivan uticaj na trgovinu poljoprivrednih i ribarskih proizvoda; izvoz i uvoz su značajno porasli, a trguje se i sa oko 470 novih proizvoda.

¹ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (2015). https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150430_saa.pdf

² Ibid.

³ Napomena: neke zbirne tabele sa trgovinskim podacima, koje su lake za korišćenje, a sačinio ih je autor, sačuvane su na USB memorijskom stiku koji je dostavljen projektu zajedno sa ovim dokumentom.

⁴ SSP (2015).

Detaljna analiza trgovinskih obrazaca i koncesija predviđenih SSP-om otkriva da pokretanje člana 33. možda neće proizvesti značajna poboljšanja za Kosovo. Generalno gledano, čini se da tarife nisu problem. Je više ograničenja na strani ponude, kao što su: infrastruktura lošeg kvaliteta (nedostatak sanitarnih i fitosanitarnih standarda); nedostatak odgovarajućeg testiranja i sertifikacije; loša postrojenja za preradu; nekonsolidovano zemljište; i opšta ograničenja u poslovnom okruženju, koja kao ometaju izvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda sa Kosova u EU. Vino klasifikovano kao ostalo vino, koje je predmet kvote; Direktiva EU koja zabranjuje ulaz proizvoda životinjskog porekla sa Kosova u EU; i pravo EU da nametne nepredvidive tarife za proizvode iz poglavlja 7 i 8, predstavljaju neka pitanja koja bi se mogla izneti na sto, ako Vlada Kosova odluči da pokrene član 33. Sa druge strane, postoje mogućnosti za ubrzavanje prelaznog perioda tarifiranja za neke poljoprivredne i riblje proizvode, kao što su: pržena kafa, mlaćenica, kafa koja nije bez kofeina, paradajz, sveže lubenice i neki drugi proizvodi - opet ako Vlada Kosova odlučuje da pokrene član 33. Ovo bi doprinelo raznovrsnosti uvoza i, u principu, kao rezultat bi imalo veću konkurenciju i niže cene.

Ostatak ovog rada je organizovan na sledeći način: Odeljak 2 daje pregled trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima između Kosova i sveta. Odeljak 3 pruža nešto detaljniju analizu trgovine između Kosova i EU. Poglavlje 4 analizira koncesije i tarife koje su još uvek na snazi i pružaju neke uvide o mogućnostima za dalju liberalizaciju. Odeljak 5 daje neke zaključne napomene.

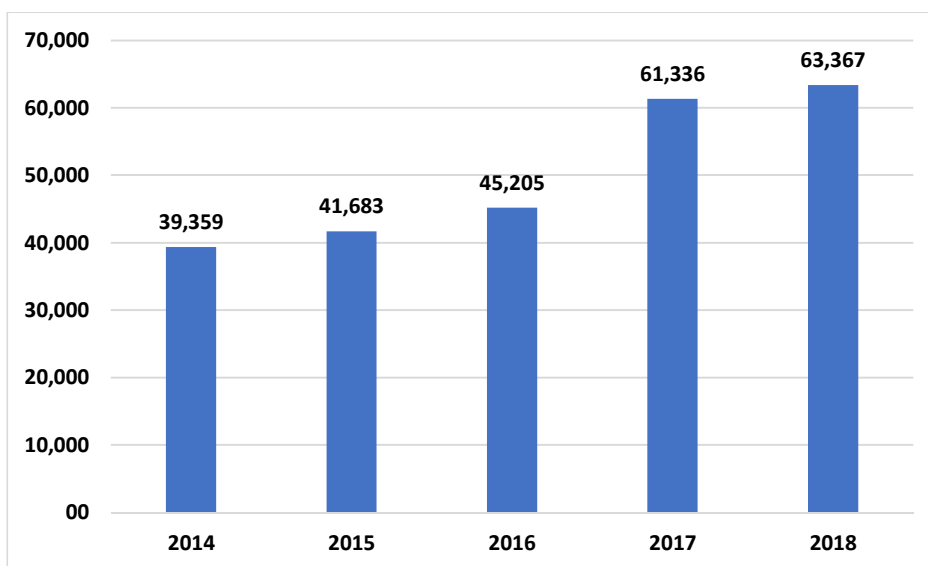
2. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa svetom

Ovaj odeljak baca svetlo na trgovinske odnose između Kosova i sveta po pitanju poljoprivrednih i ribljih proizvoda. Ovaj pregled je važan jer daje opšte razumevanje o tome čime bi se moglo trgovati i sa EU.

2.1. Opšti pregled trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima

Ukupna vrednost izvoza poljoprivrednog i ribarskog sektora u 2018. godini iznosila je 63,3 miliona evra. To predstavlja povećanje od 61% u odnosu na 2014. godinu. Najznačajniji porast zabeležen je u poslednje dve godine. Za detalje o izvozu pogledajte sliku 1.

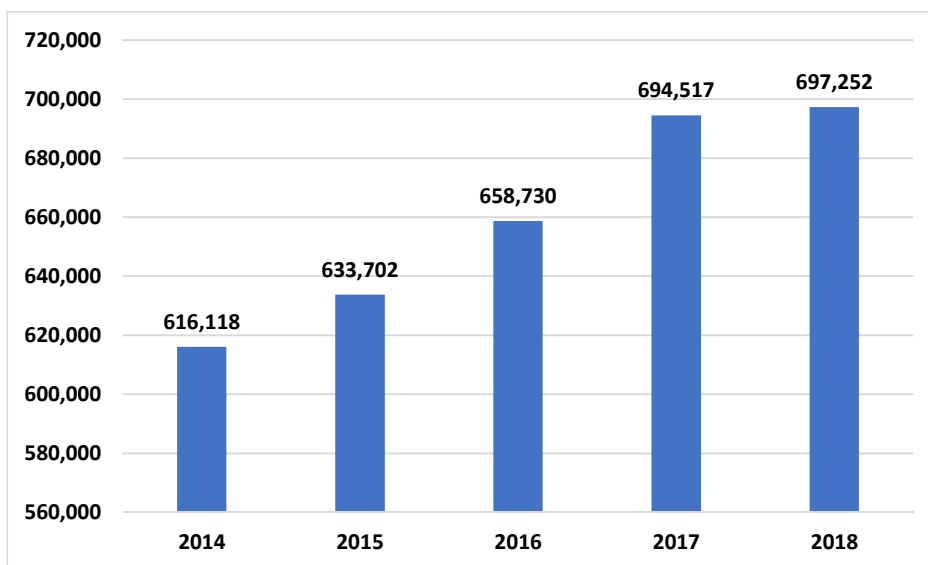
Slika 1: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018. (u 000 EUR)

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Ukupna vrednost uvoza poljoprivrednih i ribarskih proizvoda se godišnje povećavala, sa 616,1 miliona evra u 2014. na 697,2 miliona evra u 2018. godini, što je povećanje od 13 posto. Nešto veći porast zabeležen je u poslednje dve godine, posebno u 2017. i 2018.

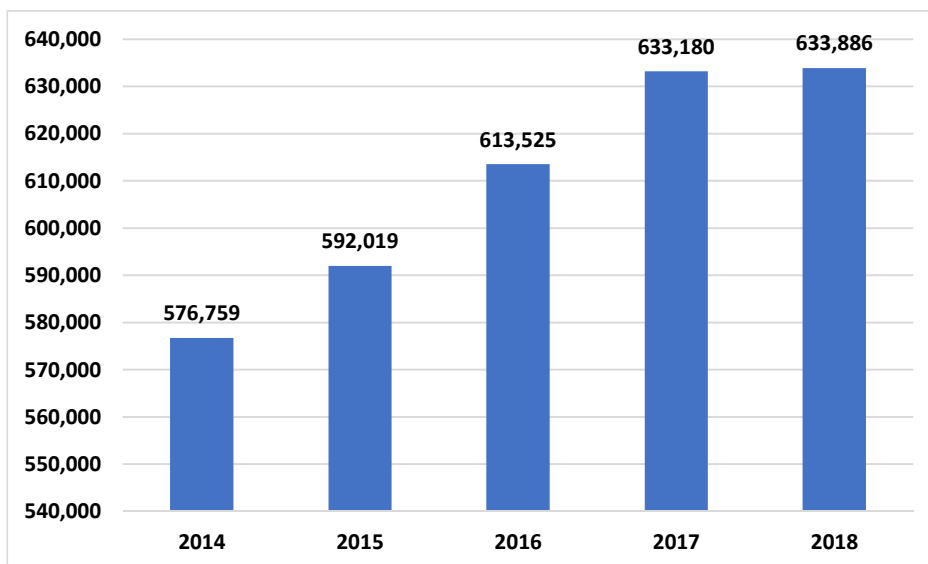
Slika 2: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018. (u 000 EUR)

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Trgovinski debalans u poljoprivrednim i ribarskim proizvodima je bio izuzetno visok; ova razlika se svake godine povećava, sa 576,7 miliona evra u 2014. na 633,8 miliona evra u 2018. godini, što je povećanje od 10 posto. Drugim rečima, vrednost uvoza poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u 2018. bila je gotovo deset puta veća od vrednosti izvoza. Za detaljne vrednosti trgovinskog debalansa, vidi sliku 3.

Slika 3: Trgovinski debalans u poljoprivrednim i ribarskim proizvodima tokom 2014-2018. (u 000 EUR)

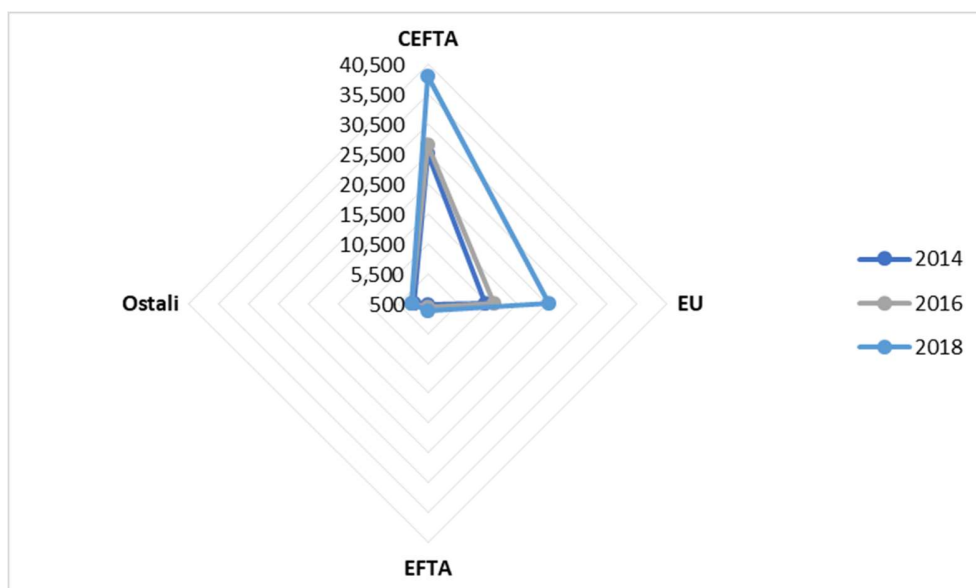

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

2.2. Geografski razvrstana trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima

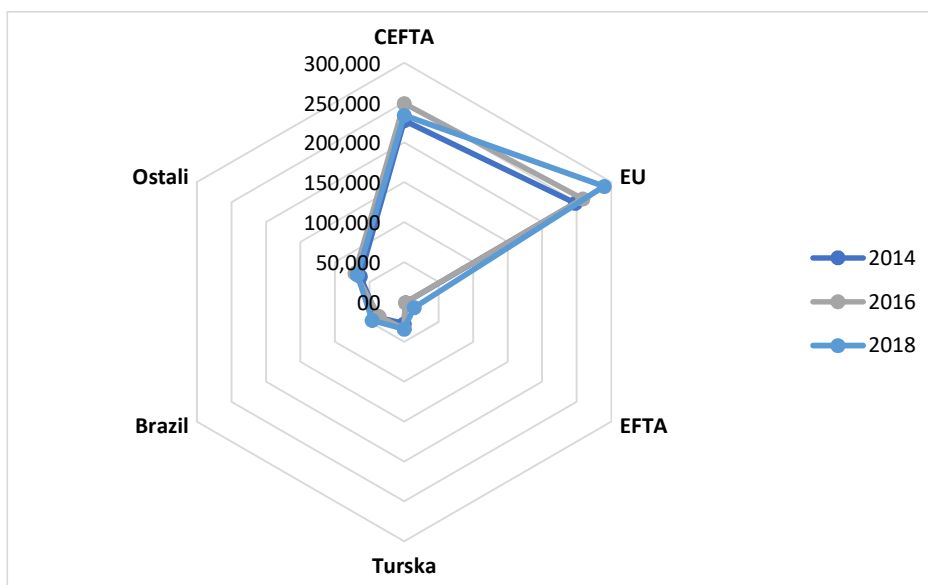
CEFTA i EU su dve glavne destinacije kosovskog poljoprivrednog i ribarskog izvoza. Vrednost izvoza u ove dve destinacije u 2018. godini iznosila je 38,4 miliona evra i 20,7 miliona evra, odnosno 92 posto ukupnog poljoprivrednog i ribarskog izvoza u tom periodu. Upravo su CEFTA i EU najviše doprinele značajnom povećanju izvoza takvih proizvoda u odnosu na 2016. godinu. Vizuelni prikaz geografske orijentacije izvoza dat je na slici 4.

Slika 4: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018, prema glavnim destinacijama (u 000 EUR)

Najveći deo poljoprivrednog i ribarskog uvoza došao je iz EU i CEFTA. Vrednost uvoza iz EU i CEFTA u 2018. godini iznosila je 289,7 miliona evra, odnosno 233,7 miliona evra. Oba su činila oko 76% ukupnog uvoza u toj godini. Brazil sa 46,6 miliona evra u 2018. godini, zatim Turska sa 34,0 miliona evra i EFTA sa 14,2 miliona evra činili su neke druge glavne uvozne partnere. Osim uvoza iz CEFTA-e, koji je u odnosu na 2016. godinu zabeležio pad od oko 6 posto, svi ostali partneri zabeležili su rast uvoza, pri čemu je EU vodeći partner u tom smislu sa oko 13 posto. Vizuelni prikaz geografske orijentacije uvoza dat je na slici 5.

Slika 5: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda, po glavnim uvoznim partnerima (u 000 EUR)

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

2.3. Razvrstavanje trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima, po odeljcima

Razvrstavanje podataka o trgovini u četiri glavne oblasti poljoprivrede i ribarstva otkriva da je u 2018. godini Kosovo najviše izvezilo proizvode iz Odeljka IV: prehrambeni proizvodi, pića i duvan, 38,4 miliona evra; i Odeljka II: proizvodi od povrća, 23,8 miliona evra. Proizvodi iz ova dva odeljka činili su 98 posto ukupnog izvoza poljoprivrednih i ribljih proizvoda. U odnosu na 2014. godinu, oba ova dela beleže porast; Odeljak IV, posebno, značajno je povećan, za 88 procenata.

Učešće Odeljka I: žive životinje i životinjski proizvodi; i Odeljak III: životinjske ili biljne masti i ulja u ukupnom izvozu poljoprivrednih i ribljih proizvoda bio je zanemariv - oba su činila 1,6 miliona evra ili manje od 2 posto u 2018. Za više informacija o izvozu po sektorima, vidi tabelu 1.

Tabela 1: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000 EUR)

Odeljci	2014	2015	2016	2017	2018
Odeljak I: ŽIVE ŽIVOTINJE I ŽIVOTINJSKI PROIZVODI	309	666	775	846	724
Odeljak II: POVRTARSKI PROIZVODI	18,541	15,538	16,772	23,430	23,826
Odeljak III: ŽIVOTINJSKE ILI BILJNE MASTI I ULJA	19	41	09	179	343
Odeljak IV: HRANA, PIĆA I DUVAN	20,489	25,437	27,649	36,881	38,473
Ukupno	39,359	41,683	45,205	61,336	63,367

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Podaci o trgovini podeljeni po poljoprivrednim i ribarskim odeljcima pokazuju da je u 2018. godini Kosovo uvezlo 385,0 miliona evra (55 posto ukupnog uvoza) iz Odeljka IV: prehrambeni proizvodi, pića i duvan; 151,7 miliona evra (22 posto) iz odeljka II: proizvodi od povrća; 132,0 miliona EUR (19 procenata) iz Odeljka I: žive životinje i životinjski proizvodi; i 27,3 miliona evra (4 posto) iz Odeljka III: životinjske ili biljne masti i ulja. Svi ovi odeljci beleže porast u odnosu na 2014. godinu, iako je dolazilo do fluktuacija između godina. Za više informacija, vidi tabelu 2.

Tabela 2: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000)

Odeljci	2014	2015	2016	2017	2018
Odeljak I: ŽIVE ŽIVOTINJE I ŽIVOTINJSKI PROIZVODI	115,324	111,972	109,894	121,483	132,036
Odeljak II: POVRTARSKI PROIZVODI	133,045	143,434	147,920	148,781	151,750
Odeljak III: ŽIVOTINJSKE ILI BILJNE MASTI I ULJA	24,912	25,615	27,863	28,362	27,930
Odeljak IV: HRANA, PIĆA I DUVAN	342,837	352,681	373,054	395,891	385,535
Ukupno	616,118	633,702	658,730	694,517	697,252

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Pošto je svrha ovog odeljka bila da se pruži opšti izveštaj o trgovini poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa Kosovom i svetom, nije bilo potrebe za dodatnim raščlanjivanjem odeljaka.

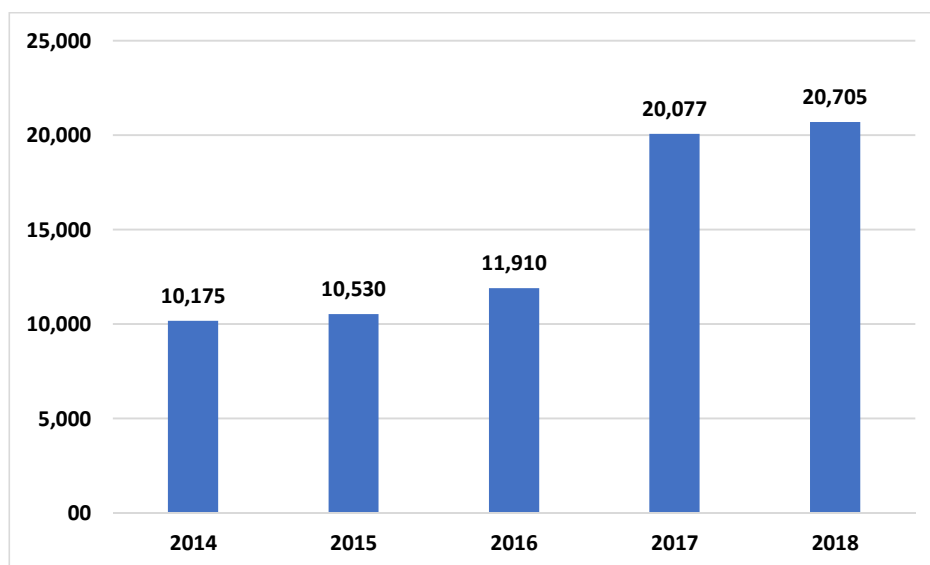
3. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU

Ovaj odeljak analizira trgovinu poljoprivrednim i ribarskim proizvodima između Kosova i EU, počevši od 2014. (dve godine pre stupanja na snagu SSP-a) do 2018. godine (dve godine nakon stupanja na snagu SSP-a). Ovaj odeljak namerava da predstavi trenutnu situaciju, rezimira promene nakon stupanja na snagu SSP-a i da pruži neke naznake o oblastima dalje liberalizacije.

3.1. Opšti pregled trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU

U poslednjih pet godina, izvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda u EU beleži kontinuirani rast, sa 10,1 miliona evra u 2014. na 20,7 miliona evra u 2018. godini, što je povećanje od oko 103 posto. Najveći porast izvoza (oko 68%) dogodio se godinu dana nakon stupanja na snagu SSP-a, ukazujući da je sporazum imao pozitivan efekat na izvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda. Za više informacija pogledajte sliku 6.

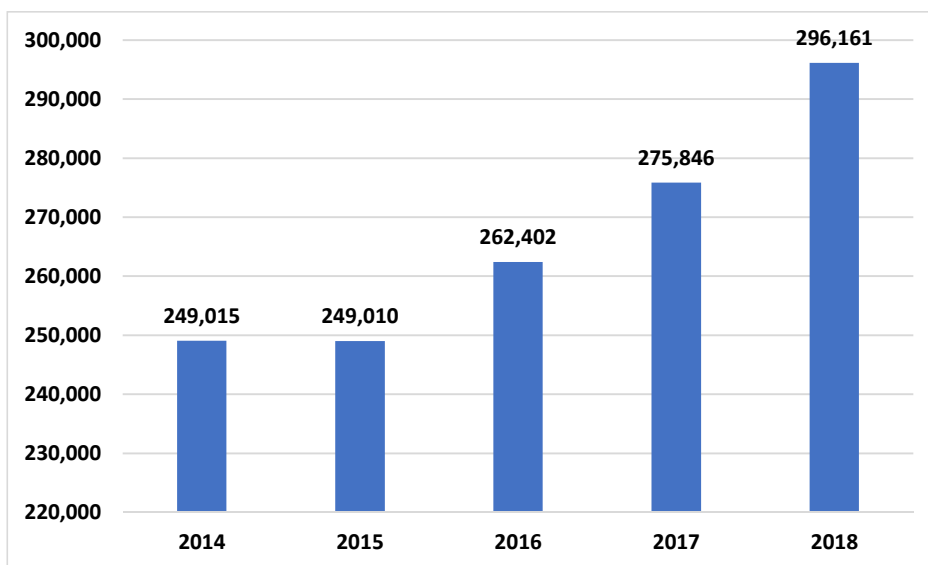
Slika 6: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018. (u 000 EUR)

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Uvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda takođe je imao pozitivan trend, povećavši se sa 249,0 miliona evra u 2014. i 2015. na 296,1 miliona evra u 2018. godini, što predstavlja povećanje od oko 19 posto. Do povećanja je, zaista, došlo u godini kada je SSP stupio na snagu. Za više informacija, vidi sliku 7. Međutim, veoma sličan trend uvoza zabeležen je i sa ostatkom sveta.

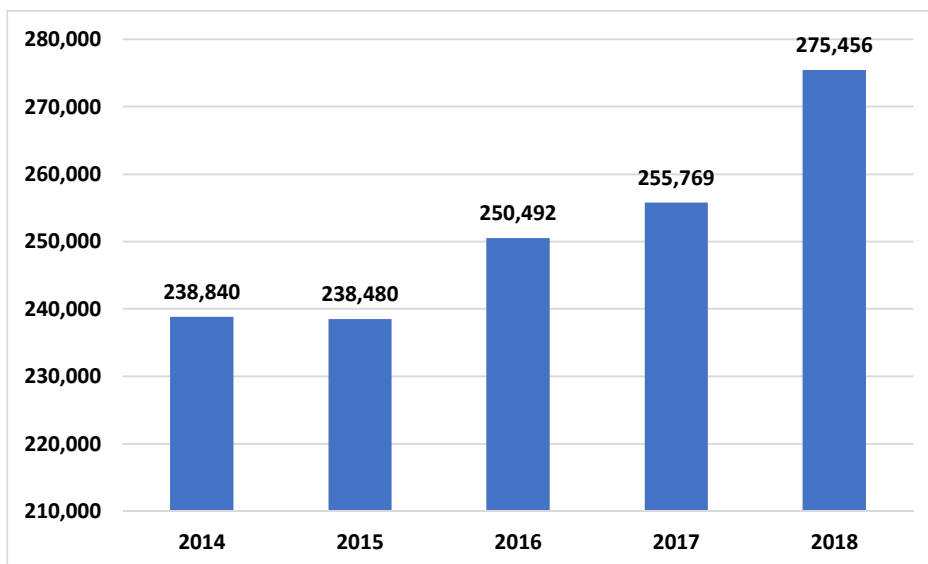
Slika 7: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2018. (u 000 EUR)

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Kako podaci o izvozu i uvozu već pokazuju, postoji ogromna trgovinska neravnoteža između Kosova i EU u poljoprivrednim i ribarskim proizvodima. Od 2015. godine, ova neravnoteža se svake godine povećava, dostižući najveću vrednost u 2018. godini, 275,4 miliona evra. U monetarnom smislu, uvoz je porastao četiri puta više od izvoza nakon što je sporazum stupio na snagu. Za više informacija pogledajte sliku 8.

Slika 8: Trgovinski debalans Kosova u trgovanju poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU tokom 2014-2018. (u 000 EUR)

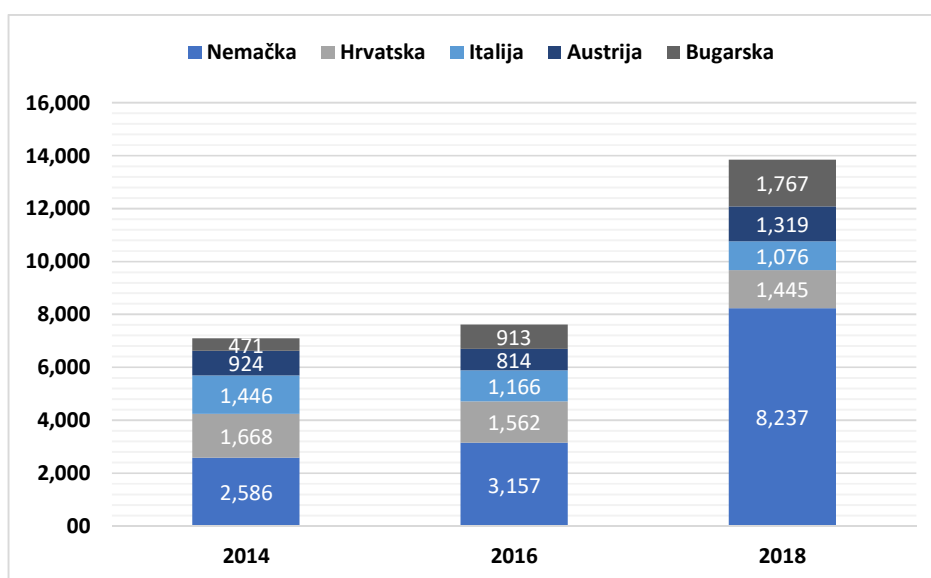

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

3.2. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, prema geografskoj orijentaciji

Razvrstavanje podataka o trgovini prema izvoznim destinacijama otkriva da su Nemačka, Hrvatska, Italija, Austrija i Bugarska bile najveći izvozni partneri za poljoprivredne i ribarske proizvode u poslednjih pet godina. Nemačka je 2018. godine na vrhu liste izvoznih partnera sa 8,2 miliona evra, prati je Bugarska sa 1,7 miliona evra, zatim Hrvatska sa 1,4 miliona evra, Austrija sa 1,3 miliona evra i Italija sa 1,0 miliona evra - što čini 68 odsto ukupnog izvoza. Samo u Nemačkoj je bilo oko 40 posto ukupnog izvoza. Dok je izvoz u Nemačku, Bugarsku i Austriju zabeležio porast u odnosu na 2014. godinu, izvoz u Hrvatsku i Italiju beleži blagi pad. Za više informacija pogledajte sliku 9.

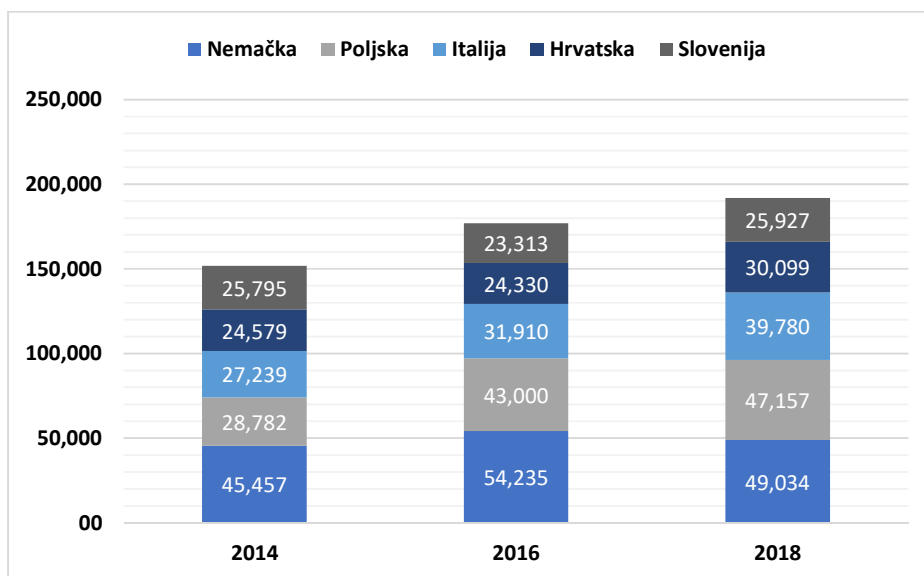
Slika 9: Izvoz Kosova u EU tokom 2014-2018, po izvoznim destinacijama (u 000 EUR)

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Podaci o kosovskom uvozu poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU, sa druge strane, pokazuju da su Nemačka, Poljska, Italija, Hrvatska i Slovenija bile prvih pet uvoznih partnera u proteklih pet godina. U 2018. godini, Nemačka i Poljska bile su dva vodeća uvozna partnera za takve proizvode sa 49,0 miliona evra i 47,1 miliona evra; slede Italija sa 39,7 miliona evra, Hrvatska sa 30,0 miliona evra i Slovenija sa 25,9 miliona evra, što čini oko 65 posto ukupnog uvoza. U poređenju sa 2014. godinom, uvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda iz svih ovih zemalja beleži porast, iako je dolazilo do uspona i padova između godina, kao u slučaju Nemačke. Za više informacija pogledajte sliku 10.

Slika 10: Uvoz Kosova iz EU tokom 2014-2018, po glavnim uvoznim partnerima (u 000 EUR)

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

3.3. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, po odeljcima

U tabeli 3 prikazan je izvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda u EU, raščlanjen po sektorima. To otkriva da su 2018. godine gotovo 100% kosovskog izvoza u EU činili proizvodi navedeni u Odeljku II: biljni proizvodi, sa 12,3 miliona EUR; i Odeljku IV: hrana, pića i alkoholna pića, sa 8,3 miliona evra. U poređenju sa 2014. godinom, vrednost izvoza iz ova dva odeljka povećana je za 131, odnosno 73 posto. Vrlo zanemarljiv iznos, 4,0 hiljade evra, napravljen je od proizvoda iz Odeljka III: životinjske ili biljne masti i ulja; i ništa nije izvezeno iz Odeljka I: žive životinje i životinjski proizvodi, iako SSP primenjuje nultu tarifu na veliku većinu proizvoda iz Odeljka I, postoji Direktiva (EU) br. 206/2010 koja zabranjuje unošenje proizvoda životinjskog porekla u EU. Da bi se stvari iznale u perspektivu, Kosovo je izvezlo mali deo proizvoda životinjskog porekla u druge zemlje sveta, što sugeriše da se zemlja suočava sa ograničenjima na strani ponude. Za više informacija, vidi tabelu 3.

Tabela 3: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000 EUR)

Odeljci	2014	2015	2016	2017	2018
Odeljak I: ŽIVE ŽIVOTINJE I ŽIVOTINJSKI PROIZVODI	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Odeljak II: POVRTARSKI PROIZVODI	5,348	4,569	4,699	10,195	12,334
Odeljak III: ŽIVOTINJSKE ILI BILJNE MASTI I ULJA	0,000	0,000	0,007	0,003	0,004
Odeljak IV: HRANA, NAPICI I ŽESTOKA ALK. PIĆA	4,826	5,961	7,204	9,878	8,367
Ukupno	10,175	10,530	11,910	20,077	20,705

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

3.4. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, po poglavljima

Dalja analiza na nivou poglavlja KN-a pokazuje da je u 2018. godini jestivo voće i orašasto voće (poglavljje 8) sa 5,5 miliona evra; pića, alkoholna pića i sirće (poglavljje 22), sa 4,9 miliona evra; jestivo povrće i određeni koreni i lukovice (Poglavljje 7), sa 3,0 miliona EUR; pripreme povrća, voća, orašastih plodova ili

drugih delova biljaka (Poglavlje 20) i uljanih semena i plodova (Poglavlje 12), sa po 2,1 milion evra, činili su oko 87% ukupnog izvoza poljoprivrednih i ribljih proizvoda. U svim gore navedenim poglavljima došlo je do povećanja u odnosu na 2014. godinu. Najznačajniji rast beleže voće i orašasti plodovi (poglavlje 8), oko 361 posto. Za više informacija, vidi tabelu 4

Tabela 4: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018, po poglavljima (u 000 EUR)

Poglavlja	2014	2015	2016	2017	2018
01: Žive životinje	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
02: Meso i jestvo meso offal	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
03: Ribe i rakovi, mekušci i drugi vodeni beskičmenjaci	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
04: Mlečne prerađevine; ptice; jaja; prirodni med	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
05: Proizvodi životinjskog porekla koji nisu drugde navedeni ili uključeni	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
06: Živo drveće i druge biljke	0,012	0,005	0,045	0,057	0,078
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	1,888	0,851	1,970	2,224	3,084
08: Jestivo voće i orasi	1,209	1,580	1,074	5,648	5,580
09: Kafa, čaj, začini	0,924	0,901	0,301	0,791	1,301
10: Žitarice	0,095	0,001	0,003	0,020	0,102
11: Proizvodi iz mlinske industrije	0,016	0,016	0,028	0,020	0,030
12: Uljne semenke i uljno voće	1,204	1,215	1,269	1,435	2,158
13: Lac; gume, smole i drugi biljni sokovi i ekstrakti	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
14: Spleteni povrtarski materijali	0,000	0,000	0,008	0,000	0,001
15: Životinjske ili biljne masti i ulja	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
16: Prerađevine od mesa, ribe ili rakova	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000
17: Šećeri i šećerne poslastice	0,039	0,070	0,079	0,094	0,148
18: Kakao i prerađevine od kakaoa	0,242	0,269	0,249	0,230	0,300
19: Prerađevine od žitarica, brašno, skrob ili mleko	0,618	0,965	0,776	0,872	0,619
20: Prerađevine od povrća, voća, oraha ili drugih delova biljaka	0,520	0,823	2,007	3,847	2,175
21: Ostale razne jestive prerađevine	0,032	0,068	0,097	0,035	0,127
22: Napici, žestoka pića i sirće	3,374	3,766	3,996	4,799	4,997
23: Ostaci i otpad iz prehrambene industrije	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
24: Duvan i proizvedeni surogati duvana	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Ukupno	10,175	10,530	11,910	20,077	20,705

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

3.5. Trgovina poljoprivrednim i ribarskim proizvodima sa EU, po proizvodima (8 cifara)

Tabela 5 prikazuje 15 najzastupljenijih poljoprivrednih i ribljih proizvoda u proteklih pet godina, raščlanjenih po osam cifara CN (*KN-Kombinovane Nomenklature*). Vode, uklj. mineralnu i gaziranu, sa dodatim šećerom (CN: 22021000), sa 2,6 miliona evra; biljke ephedra i njihovi delovi (CN: 12115000), sa 1,8 miliona evra; sušene pečurke i tartufi (CN: 07123900), sa 1,5 miliona evra; sveže maline (CN: 08102010), i sveže kupine, dudinje i loganberije (CN: 08102090), sa po 1,1 milion evra; na vrhu liste izvoznih poljoprivrednih i ribljih proizvoda u 2018. godini, što ukupno čini 40% ukupnog izvoza. Interesantno je da su još 2014. godine dva od ovih proizvoda, odnosno sušene pečurke (CN: 07123900) i tartufi i sveže maline (CN: 08102010) uopšte nisu izvezeni. Ostatak je zabeležio značajno povećanje u odnosu na taj period. Trend izvoza svežih malina (CN: 08102010) uglavnom se može pripisati velikoj podršci (u vidu grantova) koju je obezbedilo Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, posebno Agenciji za razvoj poljoprivrede (AAD). Slatka paprika pripremljena ili konzervirana sirćetom (CN: 20019070) je druga kategorija koja je imala visoku vrednost izvoza u odnosu na druge kada se uzima zbir u poslednjih pet godina, iako je postojao pad u 2018. godini.

Među ovim proizvodima, osim vina proizvedenih u EU, u kontejnerima koji imaju <2 l (CN: 22042178), koji zajedno sa drugim vinima podležu kvoti od 4 miliona litara, svi ostali proizvodi navedeni u tabeli 5 su izuzeti od tarifa ili druge ekvivalentne obaveze. S tim u vezi, fluktuacije u izvozu nekih proizvoda nakon SSP-a dogodile su se zbog razloga koji nisu vezani za tarife. U principu, nije ništa neobično očekivati da postoje male oscilacije na tako malim količinama izvoza.

Tabela 5: Kosovski izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda u EU tokom 2014-2018, po 8-cifrenom CN (u 000 EUR)

Roba (8 cifara)	Tarife	2014	2015	2016	2017	2018
22021000: Vode, uklj. mineralne i gazirane, sa dodatim šećerom	Ne	0,186	0,281	0,446	2,195	2,643
12115000: Ephedra biljke i njihovi delovi	Ne	0,000	0,000	0,000	1,293	1,897
07123900: Osušene pečurke i tartufi	Ne	0,367	0,096	0,930	1,255	1,560
08102010: Sveže maline	Ne	0,000	0,362	0,147	1,286	1,132
08102090: Sveže kupine, dud i crvena malina	Ne	0,012	0,106	0,236	0,958	1,111
20019070: Slatke paprike, pripremljene ili konzervirane sirom ili sirćetnom	Ne	0,225	0,279	1,230	1,920	0,965
08112031: Maline, nekuvane ili kuvane u vodi ili na pari	Ne	0,037	0,018	0,012	0,520	0,897
08112090: Crvena malina, nekuvana ili kuvana u vodi ili na pari	Ne	0,000	0,211	0,131	1,595	0,733
09012100: Pržena kafa (osim bez kofeina)	Ne	0,225	0,557	0,173	0,493	0,672
08134095: Suvo voće, jestivo	Ne	0,035	0,178	0,196	0,188	0,590
07096010: Sveža ili zamrznuta slatka paprika	Ne	0,155	0,208	0,271	0,275	0,451
08104090: Sveže voće iz roda Vaccinium	Ne	0,608	0,350	0,093	0,231	0,382
07095990: Sveže ili zamrznute jestive pečurke	Ne	1,154	0,194	0,447	0,434	0,378
22042178: Vina proizvedena u EU, u pakovanjima manjim od 2 l	Da	0,604	0,694	0,671	0,450	0,375
22011011: Mineralne vode, prirodne, bez dodatnog šećera	Ne	0,320	0,364	0,500	0,741	0,357

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova; SSA.

U tabeli 6 prikazan je uvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda u poslednjih pet godina, koji se odnose na poglavlja CN. U 2018. godini proizvodi iz Odeljka IV: prehrambeni proizvodi, pića i alkoholna pića činili su većinu (62 posto) uvoza, sa 185,0 miliona evra, zatim odeljak I: žive životinje i životinjski proizvodi, sa 62,3 miliona evra (21 posto); i Odeljak II: biljni proizvodi, sa 41,4 miliona evra (14 posto); Odeljak III: životinjske ili biljne masti i ulja činili su značajno manju količinu u odnosu na ostale delove, 7,3 miliona evra (2 posto). Sve ove sekcije su imale porast u odnosu na 2014. godinu. Porast u Odeljku IV je bio kontinuiran, što nije slučaj u drugim delovima, koji su u 2015. godini doživeli mali pad

Tabela 6: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2018, po odeljcima (u 000 EUR)

Odeljci	2014	2015	2016	2017	2018
Odeljak I: ŽIVE ŽIVOTINJE I ŽIVOTINJSKI PROIZVODI	49,980	49,268	51,731	55,922	62,342
Odeljak II: POVRTARSKI PROIZVODI	30,620	30,209	34,906	36,289	41,462
Odeljak III: ŽIVOTINJSKE ILI BILJNE MASTI I ULJA	6,130	4,985	5,845	5,610	7,323
Odeljak IV: HRANA, NAPICI I ŽESTOKA PIĆA	162,284	164,547	169,919	178,025	185,034
Ukupno	249,015	249,010	262,402	275,846	296,161

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Razvrstavanje podataka o uvozu po poglavljima pokazuje da su u 2018. godini razni jestivi preparati (poglavlje 21), sa 42,0 miliona evra; duvan i proizvedene zamene (Poglavlje 24), sa 41,7 miliona EUR; mlečni proizvodi, ptice, jaja, prirodni med (Poglavlje 4), sa 34,8 miliona EUR; pića, alkoholna pića i sirće

(poglavlje 22), sa 24,0 miliona evra; preparati od žitarica, brašna, skroba ili mleka (Poglavlje 19), sa 21,4 miliona evra, činili su 61 procenat ukupnog uvoza poljoprivrednih i ribljih proizvoda. Od ovih poglavlja, izuzev duvana i proizvedenih supstituta (Poglavlje 24) u kojima je zabeležen stalni pad tokom godina, svi ostali su zabeležili povećanje u odnosu na 2014. godinu, mada neki od njih imaju mali pad ili u 2015. godini ili u 2016. godini. Uvoz je uzrokovan stalnim povećanjem stope akcize, što je očigledno imalo uticaja na potražnju Kosova⁵. Za više informacija pogledajte tabelu 7.

Tabela 7: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2018, po poglavljima (u 000 EUR)

12: Uljne semenke i uljno voće	1,942	2,210	2,514	2,898	3,213
13: Lac; gume, smole i drugi biljni sokovi i ekstrakti	0,215	0,154	0,271	0,309	0,469
14: Spleteni povrtarski materijali	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000
15: Životinjske ili biljne masti i ulja	6,130	4,985	5,845	5,610	7,323
16: Prerađevine od mesa, ribe ili rakova	11,476	12,062	11,811	12,587	12,942
17: Šećer i šećerni slatkiši	2,039	2,303	5,112	4,630	9,887
18: Kakao i prerađevine od kakaoa	9,935	11,274	12,797	14,441	15,310
19: Prerađevine od žitarica, brašna, skroba ili mleka	17,351	19,533	22,601	25,736	21,462
20: Prerađevine od povrća, voća, oraha ili drugih delova biljaka	8,850	9,884	10,375	11,573	12,442
21: Ostale razne jestive prerađevine	31,353	33,144	35,062	37,380	42,040
22: Napici, žestoka pića i sirće	21,560	19,768	18,975	20,619	24,036
23: Ostaci i otpad iz prehrambene industrije	3,966	4,808	4,085	3,662	5,123
24: Duvan i proizvedeni surogati duvana	55,753	51,772	49,101	47,397	41,792
Ukupno	249,015	249,010	262,402	275,846	296,161

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

⁵ https://www.institutigap.org/documents/53812_EXCISE%20ON%20TOBACCO.pdf

Tabela 8 prikazuje 15 najvećih uvezenih poljoprivrednih i ribarskih proizvoda sa osmociifrenim kodom CN-a u poslednjih pet godina. Tokom 2018. godine, svi ovi proizvodi doprineli su sa 44% u ukupnom poljoprivrednom i ribarskom uvozu. Cigarete, koje sadrže duvan (CN: 24022090) sa 41,4 miliona evra; prehrambeni proizvodi, koji ne sadrže mlečne masti (CN: 21069092), sa 16,6 miliona evra; prehrambeni proizvodi, koji sadrže mlečne masti (CN: 21069098), sa 11,1 milion evra; vode, uklj. mineralnu i gaziranu, sa dodatim šećerom (CN: 22021000), sa 8,8 miliona evra; i mleko i vrhnje (CN: 04012091), sa 8,1 milion evra, bili su na vrhu liste uvoza poljoprivrednih i ribarskih proizvoda. Od svih ovih 15 uvoznih proizvoda, 12 je zabeležilo porast u odnosu na 2014. godinu. Proizvodi koji su zabeležili pad su cigarete koje sadrže duvan (24022090); voda uklj. mineralnu i gaziranu i sa dodatim šećerom (CN: 22021000); i supe i čorbe i njihovi preparati (CN: 21041000). Iako su ranije pomenuti razlozi za opadanje cigareta koje sadrže duvan (24022090), najverovatniji razlog za pad snabdevanja vodom, uklj. mineralnu i gaziranu i sa dodatim šećerom (CN: 22021000) povezan je sa konsolidacijom domaćih proizvođača. Imajte na umu da je ovaj proizvod najviše izvoženi poljoprivredni i riblji proizvod Kosova u EU (vidi tabelu 5). Razlozi smanjenja supa i čorbi i njihovih preparata (CN: 21041000), s druge strane, nisu poznati. Od svih ovih 15 proizvoda, samo jedan ima fiksnu tarifu, dok ostala četiri imaju tarife koje će se postepeno smanjivati u vremenskom periodu od pet do sedam godina. Koncesije u vidu skraćivanja perioda smanjenja tarifa mogu se uzeti u obzir za poslednje četiri, ako Vlada Kosova odluči da pokrene Član 33.

Tabela 8: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda iz EU tokom 2014-2108, po 8-cifrenom CN (u 000 EUR)

Br.	Roba (8 cifara)	Tarife	2014	2015	2016	2017	2018
1	24022090: Cigarete, sadrže duvan	Ne	55,742	51,630	49,022	47,344	41,704
2	21069092: Prehrambene prerađevine koje ne sadrže mlečne masti	Ne	13,006	13,587	13,521	14,391	16,601
3	21069098: Prehrambene prerađevine koje sadrže mlečne masti	Ne	5,071	7,333	9,983	10,293	11,164
4	22021000: Vode, uklj. mineralne i gazirane, sa dodatim šećerom	Ne	10,411	7,378	7,009	7,278	8,820
5	04012091: Mleko i krem od masnoće težine u sadržaju > 3%	Da (10%)	7,447	7,661	7,782	7,711	8,155
6	16010099: Kobasice i slični proizvodi od mesa	Ne	6,316	6,506	6,175	6,974	7,242
7	09012100: Pržena kafa (osim bez kofeina)	Da (10%, Plan smanjenja 7 godina)	4,491	4,702	5,739	6,116	6,953
8	21041000: Supe i čorbe i njihovi srodni proizvodi	Ne	4,354	4,106	3,630	3,876	3,810
9	04069023: Edamer (osim rendanog ili u prahu i za procesiranje)	Ne	2,321	2,215	3,465	4,716	5,277
10	18063100: Čokolada i druge prerađevine koje sadrže kakao	Ne	2,691	3,155	3,532	3,916	4,184
11	04039059: Tučeno vrhnje, kiselo mleko i pavlaka	Da (10%, Plan smanjenja 7 godina)	2,549	2,235	3,494	3,815	4,118
12	18063210: Čokolada i druge prerađevine koje sadrže kakao	Ne	2,870	3,174	2,946	3,480	3,246
13	19021910: Nekuvane testenine, ne punjene ili na drugi način pripremljene	Ne	2,677	2,878	3,060	3,472	3,426
14	02071460: Smrznute noge i odsečeni delovi ptice iz vrste Gallus domesticus	Da (10%, Plan smanjenja 7 godina)	1,091	1,769	2,497	5,523	4,312
15	02012030: Neodvojene ili odvojene prednje noge goveda	Da (10%, Plan smanjenja 5 godina)	2,468	3,099	3,795	3,018	2,519

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova; SSP.

3.6. Novi poljoprivredni i ribarski proizvodi kojima se trguje nakon SSP-a

Nakon stupanja na snagu SSP-a, 104 nova poljoprivredna i ribarska proizvoda su izvezena u EU, što ukazuje da je ovaj sporazum doprineo diversifikaciji izvoznog portfelja; 51 su bili iz Odeljka IV: prehrambeni proizvodi, pića i alkoholna pića; 50 iz Odeljka II: biljni proizvodi; i samo 3 iz Odeljka III: životinjske ili biljne masti i ulja. U monetarnom smislu, novi proizvodi iz Odeljka II iznosili su 4,4 miliona evra (54 posto); oni iz Odeljka IV iznosili su 3,8 miliona evra (vidi tabelu 9). Ukupan izvoz novih proizvoda iznosio je 8,2 miliona evra - što je 40 posto ukupnog izvoza poljoprivrednih i ribljih proizvoda u 2018. godini.

Tabela 9: Novi proizvodi izvezeni u EU posle SSP-a

Odeljci	N.	Vrednost (u 000 EUR)	%
Odeljak I: ŽIVE ŽIVOTINJE I ŽIVOTINJSKI PROIZVODI	-	0,000	0%
Odeljak II: POVRTARSKI PROIZVODI	50	4,460	54%
Odeljak III: ŽIVOTINJSKE ILI BILJNE MASTI I ULJA	3	0,013	0%
Odeljak IV: PRIPREMLJENA HRANA, NAPICI I ŽESTOKA PIĆA	51	3,818	46%
Ukupno Novi uvoz	104	8,291	100%

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

Sa druge strane, iz EU je uvezeno oko tri puta više novih proizvoda nego što je izvezeno - ukupno 366. Da budemo precizniji, 144 nova proizvoda je uvezeno iz Odeljka IV: prehrambeni proizvodi, pića i alkoholna pića; 104 iz Odeljka I: žive životinje i životinjski proizvodi; 95 iz Odeljka II: biljni proizvodi; i 23 iz Odeljka III: životinjske ili biljne masti i ulja. Što se tiče novčane vrednosti, novi proizvodi iz Odeljka IV iznosili su 13,9 miliona evra (54 posto); oni iz Odeljka II iznosili su 9,0 miliona evra (35 posto). Ostale dve sekcije imaju manje iznose: Odeljak I, 1,8 mil. evra (7%); i Odeljak III, 0,9 miliona evra (4 posto). Ukupan iznos izvoza novih proizvoda iznosio je 25,7 miliona evra (vidi tabelu 10).

Tabela 10: Novi proizvodi uvezeni iz EU posle SSP-a

Odeljci	N.	Vrednost (u 000 EUR)	%
Odeljak I: ŽIVE ŽIVOTINJE I ŽIVOTINJSKI PROIZVODI	104	1,815	7%
Odeljak II: POVRTARSKI PROIZVODI	95	9,028	35%
Odeljak III: ŽIVOTINJSKE ILI BILJNE MASTI I ULJA	23	0,996	4%
Odeljak IV: PRIPREMLJENA HRANA, NAPICI I ŽESTOKA PIĆA	144	13,921	54%
Ukupno Novi uvoz	366	25,760	100%

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova.

4. Koncesije i postojeće tarife

Sa SSP-om, i EU i Kosovo su se obavezali na liberalizaciju trgovine poljoprivrednim i ribarskim proizvodima. EU je zaista nadogradila takozvane Autonomne trgovinske mere (ATM), koje odobravaju pristup većini EU (oko 90%). Kosovo je takođe imalo oko 164 proizvoda koji su oslobođeni carina Zakonom o robama oslobođenim carine i robi sa nultom stopom carinskog poreza⁶, koji je usvojen pre stupanja na snagu SSP.

Uprkos obavezama obe strane da koriste carine i takse koje imaju jednak efekat na trgovinu poljoprivrednih i ribarskih proizvoda, još uvek postoje proizvodi koji su zaštićeni uvoznim tarifama. EU i dalje naplaćuje razne vrste uvoznih tarifa Kosovu za neke životinjske/mesne proizvode, uključujući i teletinu; šećere; i vino. Pored toga, Poglavlje 7 i Poglavlje 8 CN, koja se sastoje od proizvoda od voća i povrća, oslobođena su samo tarifa ad valorem. EU još uvek primenjuje specifične tarife za neke proizvode iz ove dva poglavlja i zadržava pravo da čini i za druge u budućnosti – što znači da pogađa predvidljivost izvoza i time i njihovu sklonost ka izvozu. Analiza među državama je pokazala da je istu kategoriju EU štitila i u sporazumima sa drugim državama. Detaljan spisak tarifa EU nametnutih Kosovu dat je u Aneksu Ia i Aneksu Ib.

Kosovo, s druge strane, uglavnom ima tarife koje treba da se sukcesivno smanjuju u vremenskom periodu od pet do deset godina. Proizvodi kao što su kafa i proizvodi od kafe; voćni sokovi; džemovi i marmelade; brašno; meso i živina; i sir, podležu ovim prelaznim tarifama. Osnova prema kojoj se smanjuje tarifa je 10 odsto. Ovo je osnovna carina koja se primenjuje na Kosovu od 31. decembra 2013. godine. Štaviše, 14 drugih poljoprivrednih proizvoda, kao što su: mleko, jogurt, neprerađeni krompir, jabuke i vino, i neki drugi, uvek će biti predmet osnovne carine 10%, osim ako se ne pregovaraju ponovo. Za detaljnije informacije o tarifi Kosova za EU, vidi Aneks IIIa, IIIb, IIIc, IIId, Aneks V i Protokol II dokumenta SSP.

Analiza koncesija i postojećih tarifa koje je EU uvela za uvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda poreklom sa Kosova, otkriva da je 19,1 milion evra ili 92 procenta ukupnog izvoza Kosova u EU 2018. godine bilo oslobođeno carine. Ovo se očekivalo, s obzirom na to da je SSP-om velika većina proizvoda oslobođena carinskim dažbina. Pored vina (ostalog vina, naročito) koje je zabeležilo relativno visok izvoz u 2018. godini i tri druga biljna proizvoda koji su zabeležili veoma mali izvoz, ostatak (više od 100 poljoprivrednih i ribarskih proizvoda sa osmocičnim kodom), koji podležu tarifama EU, nisu evidentirali nikakav izvoz u EU. Tarife, međutim, ne čine mnogo problema, jer nije bilo izvoza takvih proizvoda (ili su vrlo male količine) u ostatak sveta. Za više informacija, vidi tabelu 11.

⁶ <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=8987>

Tabela 11: Kosovski poljoprivredni i ribarski izvoz u EU, po tarifama (u 000 EUR)

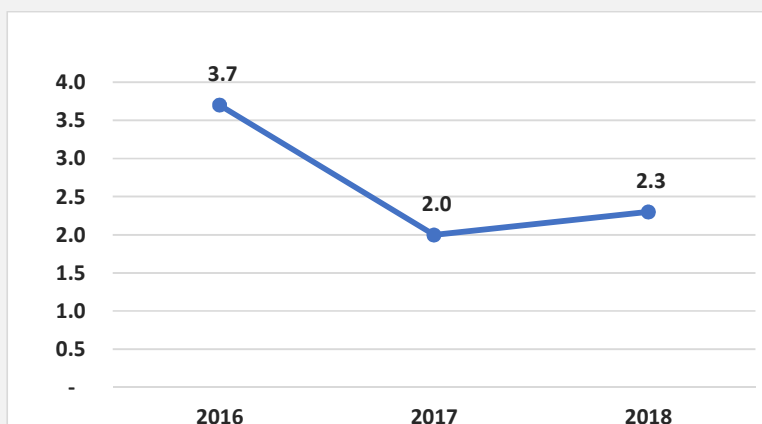
Izvoz, po tarifama	2018 (u 000 EUR)
Tarife uslovljene cenom proizvoda	0,099
0702: PARADAJZ, SVEŽ ILI ZAMRZNUT	0,049
0808: Jabuke, kruške i dunje, sveže	0,050
Specifične tarife	0,082
0712: Sušeno povrće	0,082
Kvota	1,363
	1,363 (2.3 mil. litara)
2204: Vino od svežeg grožđa	
Nulta tarifa	19,161
Ukupno	20,705

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova; SSP.

Okvir 1: Izvoz vina

Izvoz vina koje je klasifikovano kao ostalo vino (CN: 220421 i 220429), koji podleže ukupnoj kvoti od 4 miliona litara (40 hiljada hl), iznosio je 2,3 miliona litara (2,3 hiljade hl) u 2018. godini, znači da je to samo 55 procenata kvote. Sa druge strane, izvoz vina klasifikovanog kao penušavo vino (CN: 220410), koje je podložno kvoti od 1 milion litara (10 hiljada hl), bio je beznačajan u odnosu na ostala vina, u iznosu od samo 4,2 hiljade litara, stopa iskorišćenosti od 0,4 odsto. Znajući komparativne prednosti vinskog sektora, organizovan je poseban sastanak sa predstavnicima privrede. Oni su obično tvrdili da je njihov plan da ulažu u proširenje izvoza vina klasifikovanih kao ostala vina (CN: 220421 i 220429) i da će zbog toga biti potrebna veća kvota, od 6-8 miliona litara. Podaci o trgovini, s druge strane, otkrivaju da je izvoz takvih vina pao u odnosu na 2015. (vidi Sliku 11), dovodeći u pitanje sposobnost lokalnih proizvođača da iskoriste kvotu. Bez obzira na to, pošto da nema mnogo mogućnosti za traženje dodatne koncesije, podizanje kvote za ovu kategoriju je jedna koncesija koja bi se mogla razmotriti, ako Vlada Kosova odluči da pokrene Član 33.

Slika 11: Izvoz vina klasifikovanog kao ostalo vino (u 000.000 litara)

Pored ovoga, Tabela 12 prikazuje listu proizvoda koji se dosta izvoze u ostatak sveta, ali u vrlo malim količinama u EU. Međutim, nijedan od njih nije predmet tarifa koje naplaćuje EU. Postoje proizvodi, kao što su krompir, sveži ili iz hladnjače (CN: 07019090), koji su izvezeni 153,349 puta više u ostatak sveta nego u EU. Ova slaba izvozna aktivnost najverovatnije se može pripisati nedarinskim merama, kao što su: loš kvalitet infrastrukture (nedostatak sanitarnih i fitosanitarnih standarda); nedostatak odgovarajućih ispitivanja i sertifikacije; loša postrojenja za preradu; nekonsolidovano zemljište; i opšta ograničenja u poslovnom okruženju i druge slične prepreke.

Tabela 12: Razlika između izvoza Kosova u ostatak sveta i u EU (u 000 EUR i proporcija)

Roba (8 cifara)	Tarife	EU (2014-2018)	Ostatak sveta (2014-2018)	Ostatak sveta/EU
22021000: Voda, uklj. mineralnu i gaziranu, sa dodatim šećerom	Ne	5,751	26,787	5
22030001: Pivo proizvedeno od slada, u flašama od <= 10 l	Ne	0,354	23,377	66
11010011: Durum pšenično brašno	Ne	0,031	12,747	409
09012100: Pržena kafa (osim bez kofeina)	Ne	2,119	10,256	5
18063100: Čokolada i druge prerađevine koje sadrže kakao	Ne	1,173	9,570	8
11010015: Brašno od obične pšenice ili krupnika (pira)	Ne	0,007	8,636	1,326
07019090: Krompir, sveži ili iz hladnjače	Ne	0,000	8,281	153,349
22029010: Bezalkoholna pića koja ne sadrže mleko	Ne	1,837	5,677	3

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova; SSP.

Tabela 13 analizira kosovski uvoz poljoprivrednih i ribljih proizvoda iz EU, kako onih kojima je odobren bescarinski pristup, tako i onih koji su podložni tarifama. Uvoz sa nultom tarifom iznosio je 224,4 miliona evra u 2018. godini, što čini 76 posto ukupnog uvoza. Proizvodi koji podležu tarifama tipa I i II iznosili su 27,0 miliona evra i 30,0 miliona evra, odnosno, oba predstavljaju 19 posto ukupnog izvoza; ostatak, 14,5 miliona evra (5 posto) čine proizvodi koji podležu tarifama tipa III i IV. Čini se da je smanjenje tarifa uticalo na uvoz. Tipovi I i II, sa najkraćim vremenom smanjenja, praćeni su značajnim povećanjem uvoza, 58%, odnosno 32%.

Tabela 13: Kosovski uvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda, po tarifama (u 000 EUR i %)

Uvoz, po tarifama	2015	2018	Promena (%)
Stopa nulte tarife	195,834	224,465	15%
Tip I: Sukcesivno smanjenje tarife, 5 godina	17,106	27,080	58%
Tip II: Sukcesivno smanjenje tarife, 7 godina	22,768	30,022	32%
Tip III: Sukcesivno smanjenje tarife, 8 godina	3,247	3,418	5%
Tip IV: 10% Osnovna taksa	10,054	11,175	11%
Ukupno	249,010	296,161	19%

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova; SSP.

Tabela 14 prikazuje listu proizvoda uvezenih u relativno velikim količinama iz zemalja koje nisu EU. Imajte na umu da su izabrane samo one koje imaju uvozne tarife. Pošto uvoz takvih proizvoda ne ometa razvoj domaćih proizvođača, može se razmotriti ubrzanje perioda tranzicije tarifa - svakako ako Vlada odluči da pokrene član 33. To bi doprinelo diversifikaciji uvoza, što bi zauzvrat smanjilo zavisnost od zemalja sa veoma ograničenim snabdevanjem, zatim podstaklo bi konkurenciju i smanjilo cene kao rezultat toga.

Tabela 14: Razlika između uvoza Kosova iz ostatka sveta i uvoza iz EU (u 000 EUR i proporcija)

Roba (8-cifara)	Tarife	EU (2014-2018)	Ostatak sveta (2014-2018)	Ostatak sveta/EU
09011100: Kafa	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 7 godina</i>	0,020	55,756	2,726
02071450: Smrznute grudi i njihovi odsečeni delovi	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 7 godina</i>	0,849	36,877	43
07020000: Paradajz, svež ili iz hladnjače	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 10 godina</i>	0,404	27,195	67
16023230: Pripremljeno ili konzervirano meso	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 7 godina</i>	3,045	20,778	7
16023929: Kuvano, pripremljeno ili konzervirano meso ili meso patke	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 7 godina</i>	0,181	14,327	79
08071100: Sveže lubenice	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 10 godina</i>	1,791	12,547	7
07070005: Krastavci, sveži ili iz hladnjače	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 10 godina</i>	1,033	7,679	7
04012019: Mleko i krem sa sadržajem masti u težini ≤ 3%	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 7 godina</i>	0,009	4,885	543
07049010: Beli i crveni kupus, svež ili iz hladnjače	<i>Sukcesivno smanjenje tarife, 10 godina</i>	0,246	3,524	14

Izvor: Proračuni autora bazirani na trgovinskim podacima iz Carine Kosova; SSP.

5. Zaključne napomene

Pregled podataka o bilateralnoj trgovini otkriva da SSP između Kosova i EU ima pozitivan uticaj na trgovinu poljoprivrednim i ribarskim proizvodima (Poglavlje 1-24). Dve godine nakon stupanja na snagu SSP-a izvoz poljoprivrednih i ribarskih proizvoda se udvostručio, dok se uvoz povećava za jednu petinu. U monetarnim vrednostima, porast uvoza, ipak, bio je četiri puta veći od porasta izvoza, što ukazuje da još uvek postoji ogroman trgovinski debalans za Kosovo.

Pored toga, čini se da SSP ima doprinos u diversifikaciji trgovine. Nakon što je stupio na snagu, između Kosova i EU trgovalo je sa 470 novih poljoprivrednih i ribarskih proizvoda.

Slede neke druge napomene koje se odnose na mogućnost pokretanja člana 33 SSP-a i koje će poslužiti kao materijal za razmišljanje za Vladu Kosova. Međutim, Vlada Kosova treba da napravi sopstvenu procenu da li je izvodljivo da se ovaj proces pokrene. Treba napomenuti da nijedna od susednih zemalja nije pokrenula ovaj član, koji je takođe bio deo i njihovog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. To je uglavnom zbog složenosti koju ovaj proces sadrži.

Detaljan pregled trgovinskih podataka i koncesija predviđenih SSP-om ukazuje na to da pokretanje člana 33 ne može dovesti do značajnih poboljšanja na Kosovu. Sa izuzetkom vina, poljoprivrednih i ribljih proizvoda, koji beleže kontinuirani izvoz u EU, i oni koji se potencijalno mogu izvoziti u EU, ne podležu tarifama koje je EU imenovala kao deo SSP-a. Ova situacija, međutim, nije zagarantovana za proizvode iz Poglavlja 7 (jestivo povrće i određeno korenje i lukovice) i Poglavlje 8 (jestivo voće i orašasti plodovi), jer EU zadržava pravo da ubira posebne tarife za njih u budućnosti. To u principu utiče na predvidljivost za izvoznike i na sklonost izvozu kao rezultat. Ipak, ograničenja na strani ponude, kao što su: loš kvalitet infrastrukture (nedostatak sanitarnih i fitosanitarnih standarda); nedostatak odgovarajućeg testiranja i sertifikacije; loša postrojenja za preradu; nekonsolidovano zemljište; i opšta ograničenja u poslovnom okruženju, čine se ključnim preprekama za izvoz kosovskih poljoprivrednih i ribljih proizvoda u EU.

Vino koje je klasifikovano kao ostalo vino (CN: 220421 i 220429) je jedina istaknuta izvozna kategorija Kosova kada je u pitanju poljoprivreda i riblji proizvodi, koja je zaštićena od strane EU. Godišnja kvota za ovu kategoriju je 4 miliona litara (40 hiljada hl). Ova kvota je bila blizu upotrebe u 2016. godini (stopa iskorišćenosti od 92,5%), ali u naredne dve godine (2017. i 2018.) došlo je do smanjenja izvoza, koristeći samo 50% i 55% kvota. Predstavnici sektora vina, s druge strane, veruju da su izgledi za izvoz ovog sektora veoma jaki, što znači da se kvota lako može postići. S tim u vezi, može se razmotriti povećanje kvote sa 4 miliona litara (40 hiljada litara) na 6 miliona (60 hiljada litara), ako Vlada Kosova pokrene član 33.

Jedno pitanje koje zaslužuje pažnju je Direktiva br. 206/2010 EU, koja zabranjuje unošenje proizvoda životinjskog porekla sa Kosova u EU. Kao rezultat ove barijere, nijedan proizvod životinjskog porekla nije izvezen u EU. Stoga, pre nego što se krene sa pitanjem postojećih tarifa za neke proizvode životinjskog porijekla, treba da se pozabave ovom Direktivom EU. Da bi se stvari stavile u perspektivu, Kosovo je izvezlo neznatan udeo proizvoda životinjskog porekla i u ostatak sveta - opet zbog ograničenja za stranu ponude.

Sa druge strane, postoje mogućnosti da se ubrza prelazni period tarifiranja za neke poljoprivredne i riblje proizvode, koji se dosta uvoze iz EU (tj. pržena kafa, mlaćenica; vidi tabelu 8), i za neke druge koji se uveliko uvoze iz ostatka sveta, ali ne iz EU ili u vrlo malim količinama (tj. kafa koja nije bez kofeina, paradajz, sveže lubenice; vidi tabelu 14). To bi moglo da utiče na diversifikaciju uvoza, što bi smanjilo zavisnost od veoma malog broja zemalja snabdevača i eventualno bi doprinelo većoj konkurenciji, što bi u principu dovelo do

nižih cena. Pregled podataka o trgovini pokazuje da su oni proizvodi koji bi bili predmet bržeg smanjenja tarifa prikazali veći porast uvoza u odnosu na druge koji su podložni dužem trajanju perioda smanjenja tarife.

Aneksi

Aneks Ia

Proizvod	CN kodovi	Kvote
Proizvodi od teletine	0102 29 51 10 0102 29 59 11 0102 29 59 21 0102 29 59 31 0102 29 59 91 0102 29 91 10 0102 29 99 21 0102 29 99 91 0201 10 00 91 0201 20 20 91 0201 20 30 91 50 91 20 30 91 0201 20 50 91	475 tona
Pastrmka (<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mikiss</i> , <i>Oncorhynchus clarki</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> , <i>Oncorhynchus gilae</i> , <i>Oncorhynchus apache</i> i <i>Oncorhynchus chrisogaster</i>): živa; sveža ili iz hladnjače; zamrznuta; sušena, soljena ili u salamuri, dimljena; fileti i drugo riblje meso; brašno, jela i pelete, pogodni za ljudsku ishranu	0301 91 00 0302 11 00 0303 14 00 0304 42 00 ex 0304 52 00 0304 82 00 ex 0304 99 21 ex 0305 10 00 ex 0305 39 90 0305 43 00 ex 0305 59 80 ex 0305 69 80	15 tona
Šaran (<i>Ciprinus spp.</i> , <i>Carassius spp.</i> , <i>Ctenopharingodon idellus</i> , <i>Hipophthalmichthis spp.</i> , <i>Cirrhinus spp.</i> , <i>Milopharingodon piceus</i> , <i>Catla catla</i> , <i>Labeo spp.</i> , <i>Osteochilus hasselti</i> , <i>Leptobarbus hoeveni</i> , <i>Megalobrama spp.</i>): Živi; sveži ili rashlađeni; zamrznuti; sušeni, soljeni ili u salamuri, dimljeni; fileti i drugo riblje meso; brašno, jela i pelete, pogodni za ljudsku ishranu	0301 93 00 0302 73 00 0303 25 00 ex 0304 39 00 ex 0304 51 00 ex 0304 69 00 ex 0304 93 90 ex 0305 10 00 ex 0305 31 00 ex 0305 44 90 ex 0305 59 80 ex 0305 64 00	20
Vino od svežeg zrna grožđa	ex 2204 21 ex 2204 29	40,000 (hl)
Kvalitetna penušava vina; vino od svežih zrna grožđa, u kontejnerima od 2 litra ili manjim	ex 2204 10 ex 2204 21	10,000 (hl)

Vino od svežeg zrna grožđa, stvarne alkoholne snage koja ne prelazi 15 % vol., osim penušavog vina	ex 2204 21 93 ex 2204 21 94 ex 2204 21 95 ex 2204 21 96 ex 2204 21 97 ex 2204 21 98 ex 2204 22 93 ex 2204 22 94 ex 2204 22 95 ex 2204 22 96 ex 2204 22 97 ex 2204 22 98 ex 2204 29 93 ex 2204 29 94 ex 2204 29 95 ex 2204 29 96 ex 2204 29 97 ex 2204 29 98	30,000 (hl)
Teletina	ex0102 90 51, ex0102 90 59, ex0102 90 71, ex0102 90 79, ex0201 10 00, ex0201 20 20, ex0201 20 30, ex0201 20 50,	475
Šećer od trske ili šećerne repe i hemijski čista saharoza, u čvrstom obliku Ostali šećeri, uključujući hemijski čistu laktozu, maltozu, glukozu i fruktozu, u čvrstom obliku; šećerni sirupi koji ne sadrže dodane arome ili boje; veštački med, pomešan ili ne sa prirodnim medom; karamel	1701 1702	180,000

Aneks Ib

Poglavlje	CN Kod	Taksa
01: Žive životinje	0102295110	2.000 % + 18.600 EUR DTN
01: Žive životinje	102295911	2.000 % + 18.600 EUR DTN
01: Žive životinje	0102295921	2.000 % + 18.600 EUR DTN
01: Žive životinje	0102295931	2.000 % + 18.600 EUR DTN
01: Žive životinje	0102295991	2.000 % + 18.600 EUR DTN
01: Žive životinje	0102299110	2.000 % + 18.600 EUR DTN
01: Žive životinje	0102299991	2.000 % + 18.600 EUR DTN
02: Meso ili jestivo meso offal	201100094	2.500 % + 35.300 EUR DTN
02: Meso ili jestivo meso offal	0201202092	2.500 % + 35.300 EUR DTN
02: Meso ili jestivo meso offal	0201203092	2.500 % + 28.200 EUR DTN
02: Meso ili jestivo meso offal	0201203094	2.500 % + 28.200 EUR DTN
02: Meso ili jestivo meso offal	0201205092	2.500 % + 42.400 EUR DTN
02: Meso ili jestivo meso offal	0201205094	2.500 % + 42.400 EUR DTN

07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	702000000	Cond: B cert: Y-090 (27); B (07); V 84.600 EUR/DTN(01):0.000 % ; V 82.900 EUR/DTN(01):0.000 % + 1.700 EUR DTN ; V 81.200 EUR/DTN(01):0.000 % + 3.400 EUR DTN ; V 79.500 EUR/DTN(01):0.000 % + 5.100 EUR DTN ; V 77.800 EUR/DTN(01):0.000 % + 6.800 EUR DTN ; V 0.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 29.800 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0703200000	0.000 % + 120.000 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	707000500	Cond: B cert: Y-090 (27); B (07); V 110.500 EUR/DTN(01):0.000 % ; V 108.300 EUR/DTN(01):0.000 % + 2.200 EUR DTN ; V 106.100 EUR/DTN(01):0.000 % + 4.400 EUR DTN ; V 103.900 EUR/DTN(01):0.000 % + 6.600 EUR DTN ; V 101.700 EUR/DTN(01):0.000 % + 8.800 EUR DTN ; V 0.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 37.800 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0709910000	Cond: B cert: Y-090 (27); B (07); V 82.600 EUR/DTN(01):0.000 % ; V 80.900 EUR/DTN(01):0.000 % + 1.700 EUR DTN ; V 79.300 EUR/DTN(01):0.000 % + 3.300 EUR DTN ; V 77.600 EUR/DTN(01):0.000 % + 5.000 EUR DTN ; V 76.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 6.600 EUR DTN ; V 0.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 22.900 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0709929000	13.100 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0709931000	Cond: B cert: Y-090 (27); B (07); V 41.300 EUR/DTN(01):0.000 % ; V 40.500 EUR/DTN(01):0.000 % + 0.800 EUR DTN ; V 39.600 EUR/DTN(01):0.000 % + 1.700 EUR DTN ; V 38.800 EUR/DTN(01):0.000 % + 2.500 EUR DTN ; V 38.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 3.300 EUR DTN ; V 0.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 15.200 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0709996000	9.400 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0711209000	13.100 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0711510000	0.000 % + 191.000 EUR DTN E
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0712901900	9.400 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0714209000	6.400 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0714300000	9.500 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0714400000	9.500 EUR DTN

07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0714500000	9.500 EUR DTN
07: Jestivo povrće i određeno korenje i lukovice	0714902000	9.500 EUR DTN
08: Jestivo voće i orasi	0803901000	114.000 EUR TNE
08: Jestivo voće i orasi	0805501000	Cond: B cert: Y-090 (27); B (07); V 46.200 EUR/DTN(01):0.000 % ; V 45.300 EUR/DTN(01):0.000 % + 0.900 EUR DTN ; V 44.400 EUR/DTN(01):0.000 % + 1.800 EUR DTN ; V 43.400 EUR/DTN(01):0.000 % + 2.800 EUR DTN ; V 42.500 EUR/DTN(01):0.000 % + 3.700 EUR DTN ; V 0.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 25.600 EUR DTN
08: Jestivo voće i orasi	0808108000	Cond: B cert: Y-090 (27); B (07); V 56.800 EUR/DTN(01):0.000 % ; V 55.700 EUR/DTN(01):0.000 % + 1.100 EUR DTN ; V 54.500 EUR/DTN(01):0.000 % + 2.300 EUR DTN ; V 53.400 EUR/DTN(01):0.000 % + 3.400 EUR DTN ; V 52.300 EUR/DTN(01):0.000 % + 4.500 EUR DTN ; V 51.100 EUR/DTN(01):0.000 % + 5.700 EUR DTN ; V 50.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 6.800 EUR DTN ; V 0.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 23.800 EUR DTN
08: Jestivo voće i orasi	0808309000	Cond: B cert: Y-090 (27); B (07); V 51.000 EUR/DTN(01):0.000 % ; V 50.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 1.000 EUR DTN ; V 49.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 2.000 EUR DTN ; V 47.900 EUR/DTN(01):0.000 % + 3.100 EUR DTN ; V 46.900 EUR/DTN(01):0.000 % + 4.100 EUR DTN ; V 0.000 EUR/DTN(01):0.000 % + 23.800 EUR DTN
08: Jestivo voće i orasi	0811101100	0.000 % + 8.400 EUR DTN
08: Jestivo voće i orasi	0811201100	0.000 % + 8.400 EUR DTN
08: Jestivo voće i orasi	0811901100	0.000 % + 5.300 EUR DTN
08: Jestivo voće i orasi	0811901900	0.000 % + 8.400 EUR DTN